ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ І ВПЛИВ СЛОВНИКІВ

Охапкіна А. О.
Науковий керівник – ст. викл. Сергієва А. В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

Безперечно, словники грають важливу роль у розвитку мовлення. Вони були, є і будуть фундаментом мови нації. На перший погляд, може здаватися, що саме мова формує словники, але роботи таких науковців та дослідників як Девід Міклесвейт [1], Жайворонок Віталій Вікторович [2], Олег Баган [3] і багато інших доказують, що саме словники сформулювали той вигляд мови, яку ми знаємо зараз.

Ключові слова: розвиток словників, вплив словників, словник, історія словників, словники.

Дослідити історію створення словників можна ще за давніх часів, а саме у двохтисячних роках до нашої ери. Найдавніший, чимось подібний до словника, рукопис, який дійшов до наших днів, був шумерсько-аккадський клинопис [4]. Тоді це були прості, невпорядковані виноски на полях рукописів, які визначали поняття однієї мови користуючись термінами іншої мови. Таким словникам дали назву – глосарії. Не зважаючи на те, що в ті часи вся література була рукописною, глосарії мали значний попит серед люду. Особливе значення вони мали для торговців, вчених і дипломатів. Але глосарії були лише початком розвитку словників і лексикології в історії людства. З плином часу простих виносок було недостатньо для пояснення терміну тієї чи іншої мови.

Перший відомий повноцінний словник, який являє собою окрему книгу є Китайський словник Erya(爾雅 [Ěrуă]), написаний двадцятого століття до нашої ери, який складається з 2094 словникових статей. Оскільки в китайській мові відсутній алфавіт, ці статті були впорядковані за такою тематикою: терміни спорідненості, житло, території, начиння, музичні інструменти, небесні тіла, височини, гори, води, трави, дерева, комахи, риби, птиці, дикі тварини, домашні тварини. Зараз сучасні китайські словники налічують у собі близько 60 000 ієрогліфів і впорядковані за базовими графічними елементами ієрогліфів, що спрощує пошук тлумачень ієрогліфів в тих випадках, коли навіть приблизне значення слова невідомо. Хоча словник Erya, у порівнянні з сучасними словниками, вважається застарілим, він все одно завдав фундамент для формування лексикології в Китаї.

На початку, переклад був основною метою словника, але з розвитком технологій і наук, відкриттям нових територій, знайомством нових народів і культур знадобився тлумачний словник, який пояснював би саме зміст та значення тих чи інших слів. Найдавніший тлумачний слов'янський словник, який дійшов до наших днів – азбуковник першого Новгородського Словника датований 1282 р.. Азбуковниками називали додатки до книг, в яких були наявні тлумачення слів. Саме в азбуковнику першого Новгородського Словника був наявний переклад і тлумачення 174 єврейських слів [5].

Розвиток лексикографії зростав по експоненті і вже в дев'ятнадцятому та двадцятому століттях були створені різні типи словників, а саме: історичні, обласні, етимологічні, а також словники жаргонних, професійних, іноземних слів. Слід зазначити такі словники як «Толковый словарь живого великорусского языка» В. І. Даля, що вийшов в 1863–1866 рр. в 4-х томах і «Словарь Української мови» Б. Д. Грінченка, що вийшов 1909 в 4-х томах. Ці словники зробили значний внесок у російську й українську мови та закріпили в них фундаментальні поняття, а також стали основним посібником для складання подальших словників. Хочеться зазначити культурне і національне значення словників Зизанія Лаврентія, І. П. Котляревського, Б.Д. Грінченка, О.О Потебні та інших, які допомогли визначити українську мову як самостійну і донести до людей національну свідомість, об'єднавши їх під однією мовою.

Сучасні мови продовжують розвиватися, запозичуючи слова з інших мов, які вміють вдало донести сенс тих чи інших аспектів життя. Наука ж кожен день потребує терміни для нових відкриттів або уточнення застарілих понять. Не зважаючи на таку давню історію словників, вони не втрачають свою актуальність і зараз. Найцікавішим, на мою думку, являється присвоєння застарілим або мертвим словам нового сучасного поняття, яке сприяє відновленню історичного самоусвідомлення.

Отже, розвиток словників має колосальне значення для лексикології кожної нації і мови. Їх внесок полягає не лише у розвитку мовлення, але і має у собі відбиток культури, досвіду й історичних подій певних націй. Словники розширюють світогляд людини та являються такими малими віконцями, які відкривають нам світ знань усього людства і дають нам сили досліджувати майбутнє.

Література

1. David Micklethwait. «Noah Webster and the American Dictionary». US: Jefferson, N.C., McFarland, 2000. 350c.
2. Жайворонок В.В. «Лінгвостилістична основа поетики Т. Г. Шевченка».– К., 1994.– № 23.– с. 3-14.
3. Олег Баган. «Памво Беринда і його доба: культурософські уроки». 2018. №3. С.152–157 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2018_3_17.
4. Скрипторій Д.К. «Аккадська література». 6 грудня 2015: URL: http://www.kuzmenko.org.ua/2015/12/akkadian.html.
5. Аркадій П.К. «Азбуковники: или алфавиты иностранных рѣчей». Казань:Тип. Имп. Университета, январь 1877. с. 283.